

نقش سیستم های کنترل داخلی بر اطمینان پایداری عملکرد مالی

دکتر علیرضا اسکندری

استادیار گروه حسابداری، موسسه آموزش عالی رسام، کرج، ایران.
a.eskandari@rasam.ac.ir

لیلا عباسی

کارشناسی ارشد حسابداری، موسسه آموزش عالی رسام، کرج، ایران. (نویسنده مسئول).
Abbasi.leila64@gmail.com

چکیده

بررسی نقش سیستم های کنترل داخلی بر پایداری عملکرد مالی هدف این مطالعه بوده است. برای محاسبه پایداری عملکرد مالی از دو معیار بازده دارایی ها و بازده حقوق صاحبان سهام استفاده شده است. متغیر سیستم های کنترل داخلی بر اساس سوالات پرسشنامه سنجش شده است. در این مطالعه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال های ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۱ به عنوان جامعه آماری تحقیق مدنظر هستند. در بخش دوم که برای متغیر مستقل باید از پرسشنامه استفاده کنیم، جامعه آماری شامل حسابرسان داخلی در سال ۱۴۰۲ می باشد که بر اساس فرمول کوکران محاسبه می شود و تعداد ۱۵۳ شرکت به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. روش نمونه گیری احتمالی و تصادفی ساده مورد استفاده قرار می گیرد و حجم نمونه با توجه به جامعه محدود و محاسبات نمونه کوکران ۲۱۰ نفر مشخص شد. همچنین برای آزمون فرضیه ها از تکنیک های اقتصادسنجی و نرم افزار ایوبوز استفاده شده است. یافته های این مطالعه نشان داد سیستم های کنترل داخلی، محیط کنترل داخلی، ارزیابی ریسک، فعالیت های کنترلی، اطلاعات و ارتباطات، نظارت داخلی بر پایداری عملکرد مالی تاثیر دارد. بر اساس یافته های مطالعه می توان دریافت که مدیران باید بهبود محیط کنترل داخلی و افزایش دانش و تخصص خود را در زمینه محیط کنترل داخلی اعمال کنند. این اصل باعث کاهش ریسک مالی خواهد شد.

واژگان کلیدی: سیستم های کنترل داخلی، پایداری عملکرد مالی، شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران.

مقدمه

سیستم های کنترل داخلی فرآیندی است که توسط هیئت مدیره، مدیریت و سایر پرسنل یک واحد تجاری به منظور ارائه اطمینان معقول در مورد دستیابی به اثربخشی و کارایی عملیات، قابلیت اطمینان گزارشگری مالی، انطباق از قوانین و مقررات قابل اجرا، و حفاظت از دارایی ها انجام می شود.

بر اساس چارچوب ۲۰۱۳ کمیته سازمان های حامی کمیسیون تردوی (COSO)، مؤلفه های اصلی سیستم های کنترل داخلی عبارتند از: (۱) محیط کنترل داخلی. (۲) ارزیابی ریسک. (۳) فعالیت های کنترلی. (۴) اطلاعات و ارتباطات. و (۵) پایش سیستم های کنترل داخلی. هدف از این فرآیند ارائه تضمینی است که یک شرکت می تواند به اهداف خود دست یابد (حامد روبا^۱، ۲۰۲۳).

¹ Hamed roba

بنابراین وجود یک سیستم کارآمد و به‌خوبی کنترل‌شده در شرکت تأثیر آشکاری بر عملکرد شرکت خواهد داشت (ISA, 315) به‌ویژه در بخش شرکت‌ها که به‌عنوان یک عنصر مهم برای حفظ عملکرد این بخش در نظر گرفته می‌شود و در نهایت بر ثبات کلان تأثیر مثبت می‌گذارد. اشباگ اسکیف^۱ (۲۰۲۱)، اثبات کردند که سیستم‌های کنترل داخلی ضعیف می‌تواند بر قابلیت اطمینان گزارش تأثیر منفی بگذارد و کنترل‌های ناکارآمد می‌تواند اطلاعات باکیفیت پایین‌تری تولید کند که منجر به تصمیمات سرمایه‌گذاری باکیفیت پایین‌تر می‌شود.

مؤلفه‌های سیستم‌های کنترل داخلی یک سیستم یکپارچه هستند که در صورت تعهد شرکت به تقویت و بهبود عملکرد مالی شرکت منجر می‌شود. در صورتی که شرکت نسبت به اجزای سیستم‌های کنترل داخلی متعهد شوند، می‌تواند عملکرد مالی آن را بهبود بخشد و تأثیر مثبتی بر شرکت داشته باشد. علاوه بر تأثیر مورد انتظار کنترل داخلی بر عملکرد شرکت، تأثیر کنترل داخلی بر طرف‌های خارجی مانند سرمایه‌گذاران و تحلیلگران نیز وجود دارد. بخش‌های شرکت‌های سالم با سطح پایین‌تری از تراکنش‌های نادرست، اشتباه و تقلب به طور معمول از یک سیستم کنترل داخلی مؤثر می‌آیند و بالعکس. سیستم کنترل داخلی ضعیف در بخش‌های شرکت‌ها منجر به عملکرد مالی پایین‌تر می‌شود. با وجود اهمیت آشکار سیستم کنترل داخلی به‌عنوان یک عنصر اساسی در گزارش‌های ارزیابی عملکرد شرکت، با این وجود، بسیاری از شرکت‌ها علاقه‌ای به استفاده از سیستم‌های کنترل داخلی ندارند (حامد روبا، ۲۰۲۳).

بر اساس تئوری نمایندگی، تضاد منافع ممکن است بین اصول یک شرکت (به‌عنوان مثال، سهامداران) و نمایندگان آن (به‌عنوان مثال، مدیران) ایجاد شود. برای تطبیق این منافع متضاد و پیشبرد اهداف سازمان، می‌توان کنترل‌های داخلی ایجاد کرد. محیط کنترل داخلی "شرایط یک سازمان را تعیین می‌کند و بر آگاهی کنترلی افراد آن تأثیر می‌گذارد" (COSO, ۱۹۹۲). این به‌عنوان مبنایی برای سایر عناصر کنترل داخلی عمل می‌کند که نظم و سازمان‌دهی را ارائه می‌دهد. این بعد، جنبه‌های مختلفی را در بر می‌گیرد، مانند چگونگی تفویض اختیار و مسئولیت توسط مدیریت، سبک عملیاتی و فلسفه مدیریت، ارزش‌های اخلاقی و صداقت کارکنان، و سیاست‌های منابع انسانی موجود. به‌طور کلی، سیستم‌های کنترل داخلی منعطف و مؤثر به‌شدت بر رضایت کارکنان در بخش‌های شرکت‌ها مانند شیوه‌های کالهدرداری و رفتارهای غیراخلاقی و توانایی کشف انواع شیوه‌هایی که برای واحدها خطر ایجاد می‌کنند، تأثیر می‌گذارد (وان هاوو^۲، ۲۰۲۳).

هر شرکتی انواع ریسک‌های متعددی را از منابع داخلی (روش‌های غیراخلاقی مربوط به تهیه داده‌های مالی و مقررات مدیریت) و منابع خارجی (مربوط به صنعت) که بایستی ارزیابی شوند، برآورده می‌کند. علاوه بر این، ارزیابی ریسک یک عنصر حیاتی از سیستم‌های کنترل داخلی است زیرا امکان تجزیه و تحلیل کامل ریسک‌های بالقوه و اجرای رویکردهای مناسب برای مدیریت این ریسک‌ها را فراهم می‌کند. با ارزیابی تأثیر بالقوه ریسک‌ها و ایجاد کنترل‌هایی برای کاهش آن‌ها، احتمال بروز حوادث نامطلوب را می‌توان کاهش داد که منجر به افزایش پایداری عملکرد مالی شرکت‌ها می‌شود. بررسی ارتباط بین ارزیابی ریسک و پایداری عملکرد مالی، می‌تواند باعث افزایش درک ما از اینکه چگونه استراتژی‌های مدیریت ریسک ماهرانه به شرکت‌ها در دستیابی به موفقیت بلندمدت کمک می‌کند و در عین حال تضاد منافع بین سهامداران و مدیران را کاهش دهد (حامد روبا، ۲۰۲۳).

برای کاهش ریسک‌ها در شرکت‌ها و اطمینان از اثربخشی سایر اجزای سیستم‌های کنترل داخلی (ICS)، مجموعه‌ای از سیاست‌ها و رویه‌ها به نام فعالیت‌های کنترلی اجرا می‌شوند. فعالیت‌های کنترلی برای اطمینان از اجرای شیوه‌نامه‌های مدیریت و اقدامات لازم برای رسیدگی به خطراتی که ممکن است مانع دستیابی به اهداف شرکت شوند، انجام می‌شود.

¹ Eshbag Eskif

² wanhaoo

فعالیت‌های کنترلی در سراسر سازمان، در تمام سطوح و در همه عملکردها رخ می‌دهد (COSO، 2002). آن‌ها شامل اقدامات مختلفی مانند پردازش اطلاعات (تصویب، مجوز، تأیید)، بررسی عملکرد (تطبیق، ارزیابی عملکرد عملیاتی)، کنترل‌های فیزیکی (امنیت دارایی)، و تفکیک وظایف (COSO، 2002؛ ISA، 2004) می‌شوند (وان‌هاوو، ۲۰۲۳). بر اساس تئوری نمایندگی، مدیران ممکن است انگیزه منفعت شخصی داشته باشند و ممکن است در اعمال غیراخلاقی مانند کلاهبرداری یا اختلاس شرکت کنند. فعالیت‌های کنترلی با ایجاد سیستمی از کنترل‌ها و تعادل‌ها و حصول اطمینان از رعایت کنترل‌های داخلی، نقش مهمی در جلوگیری از چنین رفتاری ایفا می‌کنند. بنابراین، بررسی ارتباط بین فعالیت‌های کنترلی و پایداری عملکرد مالی شرکت‌ها می‌تواند بینش‌های ارزشمندی در مورد اثربخشی کنترل‌های داخلی در همسویی منافع سهامداران و مدیران و ارتقای موفقیت بلندمدت سازمان ارائه دهد. با توجه به موارد مطرح شده هدف این تحقیق پاسخگویی به این سوال است که:

- آیا محیط کنترل داخلی بر پایداری عملکرد مالی تاثیر دارد؟
- آیا ارزیابی ریسک بر پایداری عملکرد مالی تاثیر دارد؟
- آیا فعالیت‌های کنترلی بر پایداری عملکرد مالی تاثیر دارد؟
- آیا اطلاعات و ارتباطات بر پایداری عملکرد مالی تاثیر دارد؟
- آیا نظارت داخلی بر پایداری عملکرد مالی تاثیر دارد؟

تعریف واژگان کلیدی تحقیق

کنترل‌های داخلی

کنترل داخلی فرایندی بنیادی و پویاست که خود را به‌طور مداوم با تغییرات رو در روی سازمان هماهنگ و منطبق می‌سازد. مدیریت و کارکنان در همه سطوح مجبور و ملزم به ارتباط با این فرآیند هستند تا ریسک‌ها را شناسایی و اطمینان معقولی از دستیابی به رسالت سازمان و هدف‌های کلی آن کسب کنند. پس کنترل‌های داخلی مجموعه اقداماتی است که مدیران برای تأمین اطمینان نسبی از اجرای صحیح امور و مطابقت آن با مقررات و سیاست‌های وضع شده انجام می‌دهند تا کارایی و سودمندی عملیات را بالا برده و به هدف‌های از قبل تعیین شده دست یابند. به عبارت دیگر، کنترل‌های داخلی شامل طرح سازمان و تمامی رویه‌های هماهنگ پذیرفته شده در یک سازمان است که برای حفاظت از دارایی‌ها، رسیدگی به درستی و اتکاپذیری داده‌های حسابداری، ارتقای کارآمدی عملیات و تشویق جهت پیروی از رویه‌های مدیریتی تجویز شده است (عباس زاده و محمدی، ۱۳۹۰).

عملکرد مالی

ارزش در کسب و کار اقتصادی، ما به ازای ایجاد شده ناشی از کار با وسایل (سخت افزار) و روش‌ها (نرم افزار) که دربرگیرنده بازده حاصل از منابع تحت کنترل واحد تجاری است (رمضان و همکاران، ۲۰۲۱).

پیشینه پژوهش

صدیقی و همکاران (۱۴۰۳)، در تحقیقی با عنوان، ارائه مدل سنجش کیفیت ساختار کنترل‌های داخلی برای شرکت‌های بورس اوراق بهادار تهران بیان کردند، هدف پژوهش حاضر ارائه مدل سنجش کیفیت ساختار کنترل‌های داخلی برای شرکت‌های بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. به منظور دستیابی به این هدف در ابتدا با بررسی مبانی نظری و پیشینه پژوهش و همچنین مصاحبه با خبرگان و افراد متخصص در حوزه مربوطه، مجموعه‌ای از شاخص‌ها و مؤلفه‌های ساختار

کنترل‌های داخلی شناسایی گردید و سپس با اجرای فرآیند دلفی فازی و اعتبار سنجی مدل با آزمون دوجمله‌ای، شاخص‌های سنجش کیفیت ساختار کنترل‌های داخلی شناسایی گردید. نمونه آماری شامل ۳۶ نفر از مدیران و اساتید دانشگاه دارای تخصص در حوزه کنترل‌های داخلی بوده است. بر اساس نتایج پژوهش کیفیت ساختار کنترل‌های داخلی در قالب سه بعد محیطی، ساختاری- اجرایی و نتایج طبقه بندی گردید، بعد محیطی شامل سه مؤلفه (نظام فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی محل فعالیت شرکت، ساختار قانونی، سیاسی و اقتصادی حاکم بر شرکت و ساختار عمومی شرکت) و بیست شاخص می‌باشد، بعد ساختاری-اجرایی شامل چهار مؤلفه (ساختار هیئت‌مدیره، کمیته‌های تخصصی هیئت‌مدیره، ساختار مدیریت ارشد شرکت و ساختار نظارتی درون شرکتی) و پنجاه و هشت شاخص می‌باشد و بعد نتایج شامل پنج مؤلفه (گزارش ارزیابی کنترل‌های داخلی، گزارش حسابرس مستقل، رعایت قوانین و مقررات توسط شرکت، ساختار مالیاتی و بیمه‌ای شرکت و شفافیت و کیفیت گزارشگری- رعایت عدالت و انصاف در شرکت) و سی و سه شاخص است. رضایی و همکاران (۱۴۰۲)، در تحقیقی با عنوان، تاثیر کیفیت کنترل داخلی بر رابطه بین کیفیت گزارشگری مالی و رفتار توده‌واری سرمایه‌گذاران بیان کردند، هدف پژوهش حاضر بررسی تاثیر کیفیت کنترل داخلی بر رابطه بین کیفیت گزارشگری مالی و رفتار توده‌واری سرمایه‌گذاران در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بود. روش پژوهش توصیفی- تحلیلی بوده و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار آماری ایویوز ۱۰ استفاده شد. در این پژوهش تعداد ۱۵۰ شرکت (۱۰۵۰ سال شرکت) برای آزمون فرضیه‌های پژوهش بین سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۹ انتخاب شد. برای آزمون فرضیه‌های پژوهش از مدل‌های رگرسیون چند متغیره با داده‌های تلفیقی استفاده شد. نتایج نشان داد که کیفیت گزارشگری مالی بر رفتار توده‌واری سرمایه‌گذاران شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تاثیر معناداری دارد. همچنین کیفیت کنترل داخلی موجب افزایش رابطه منفی بین کیفیت گزارشگری مالی و رفتار توده‌واری سرمایه‌گذاران شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌شود. بر اساس نتایج این پژوهش می‌توان بیان داشت که سرمایه‌گذاران در زمان سرمایه‌گذاری علاوه بر در نظر گرفتن معیارهای مالی و غیرمالی، به نقش کیفیت گزارشگری مالی به عنوان یک معیار مهم در تصمیم‌گیری توجه کنند. همچنین هیئت‌مدیره و کمیته حسابرسی شرکت‌ها می‌توانند با ارزیابی و نظارت مستمر و دقیق بر فرایند استقرار کنترل‌های داخلی شرکت در جهت افزایش کیفیت گزارشگری مالی و کاهش رفتار توده‌وار سرمایه‌گذاران گام بردارند.

حامد روبا (۲۰۲۳)، در تحقیقی با عنوان، بررسی نقش سیستم‌های کنترل داخلی در پایداری عملکرد مالی به بررسی تأثیر پذیرش سیستم‌های کنترل داخلی بر پایداری عملکرد مالی بانک‌ها (پایداری عملکرد مالی بانک‌ها) در بازار سهام عمان پرداختند. با نظرسنجی از شانزده بانک، میزان استفاده از ICS و تأثیر آن بر شاخص‌های مختلف عملکرد مالی، مانند سودآوری، سود و بازده طرح‌های پایداری مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان داد که بانک‌ها الزامات سیستم‌های کنترل داخلی را رعایت می‌کنند و رعایت سیستم‌های کنترل داخلی به‌طور مثبت و معنی‌داری بر پایداری مالی آن‌ها تأثیر می‌گذارد. به‌طور ویژه، این مطالعه نشان می‌دهد که فعالیت‌های کنترلی، اطلاعات و ارتباطات، و مؤلفه‌های نظارتی سیستم‌های کنترل داخلی محرک‌های کلیدی عملکرد بانک هستند. این یافته‌ها اهمیت زیادی برای سیاست‌گذاران و نهادهای نظارتی دارد که هدف آن‌ها افزایش اثربخشی سیستم‌های کنترل داخلی در بانک‌ها و تقویت رشد اقتصادی در منطقه است. با توجه به این‌که پایداری به یک مسئله مهم در بخش بانکداری تبدیل شده است، درک اینکه چگونه رعایت سیستم‌های کنترل داخلی با پایداری مالی مرتبط است برای اطمینان از دوام بلندمدت ضروری می‌باشد.

وان هاوو^۱ (۲۰۲۳)، در بررسی ضعف کنترل داخلی بر ریسک مالی بیان کردند، از زمان اصلاحات، شرکت‌های کوچک و متوسط پذیرفته‌شده در بورس، برای اقتصاد غیردولتی چین اهمیت پیدا کرده‌اند. با رشد تعداد شرکت‌های کوچک و متوسط

¹ wanhaoe

پذیرفته شده در بورس، مسائل فزاینده‌ای در عملیات این شرکت‌ها به‌خصوص مشکلات کنترل داخلی به وجود آمده است. نقائص کنترل داخلی نیز ریسک‌های مالی این شرکت‌های پذیرفته شده در بورس را افزایش می‌دهد. شیوه پیشگیری از ریسک‌های مالی مانع بزرگی در توسعه این شرکت‌ها است. با توجه به این موضوع، برای حل مشکلات شرکت‌های کوچک و متوسط پذیرفته شده در بورس، انجام پژوهش‌های عمیق و ارائه اقدامات متناظر برای پیشگیری از ریسک ضروری می‌باشد. بر مبنای دیدگاه کنترل داخلی، این مقاله به بررسی نحوه پیشگیری از ریسک‌های مالی این شرکت‌های پذیرفته شده در بورس برای بهبود کنترل داخلی از طریق طراحی و پیاده‌سازی نواقص کنترل داخلی پیشگیری از ریسک مالی شرکت‌های کوچک و متوسط پذیرفته شده در بورس در چین می‌پردازد.

ساکاوا لوانگ و احمد^۱ (۲۰۲۲)، این رابطه را از منظر موقعیت مالی شرکت توضیح می‌دهند و استدلال می‌کنند که کیفیت کنترل داخلی با وضعیت مالی شرکت بهبود می‌یابد. چن، لین، لووژو (۲۰۲۰)، به بررسی دیدگاه کنترل داخلی و مدیریت ریسک شرکت پرداختند. آن‌ها همچنین بر اهمیت مشارکت کامل در کنترل داخلی برای پیشگیری از ریسک تأکید می‌کنند.

روش پژوهش و تجزیه تحلیل داده ها

از لحاظ هدف این پژوهش جزء پژوهش‌های کاربردی است. در پژوهش کاربردی نظریه و اصولی که در پژوهش‌های بنیادی تدوین می‌شود برای حل مسائل اجرایی و واقعی به کارگرفته می‌شود.

همچنین این پژوهش از نظر روش تحقیق، در زمره پژوهش‌های توصیفی - همبستگی جای می‌گیرد. «مطالعات توصیفی به توصیف و تفسیر شرایط و روابط موجود می‌پردازد» (دلور، ۱۳۸۷). همچنین این پژوهش از نوع همبستگی است، چرا که با استفاده از داده‌های ثانویه مستخرج از صورت‌های مالی بازار سرمایه ایران، به تحلیل رابطه‌ی همبستگی می‌پردازد. علت استفاده از روش همبستگی، کشف روابط همبستگی بین متغیرها است. همچنین این پژوهش از نوع مطالعه‌ی کتابخانه‌ای و تحلیلی - علی بوده و مبتنی بر تحلیل داده‌های تابلویی (پانل دیتا) نیز می‌باشد و نرم افزار مورد استفاده برای تجزیه و تحلیل داده‌ها در این پژوهش نیز نرم افزار Eviews می‌باشد. پژوهش حاضر، از نظر زمان انجام پژوهش، در دوره زمانی ۱۳۹۰ الی ۱۴۰۱؛ از نظر هدف پژوهش، کاربردی و از نوع همبستگی می‌باشد.

با توجه به اینکه متغیر مستقل تحقیق براساس پرسشنامه محاسبه می‌شود. در بخش دوم پژوهش حاضر پژوهشی کمی بوده و از جهت بررسی روابط بین متغیرها در میان تحقیقات توصیفی - پیمایشی است که شیوه انجام آن میدانی است. همچنین تحقیق حاضر از نوع تحقیقات کاربردی از جهت تعیین روابط بین متغیرها و کاربرد آن در حوزه اجرا است. علاوه بر آن با توجه به اینکه برای سنجش فرضیه‌ها اطلاعات یک بار جمع‌آوری شده پژوهش حاضر از لحاظ افق زمانی مقطعی بوده که بدان بررسی‌های مقطعی گویند.

مبانی فرضیه ها

مبانی نظری فرضیه اول

نقش سیستم‌های کنترل داخلی در بخش شرکت‌ها بسیار مهم است زیرا اثربخشی عملیاتی، اسناد مالی قابل اعتماد و پایبندی به الزامات و مقررات قانونی، و حفاظت از دارایی را تضمین می‌کند. بخش شرکت‌ها به‌عنوان یک بخش خدماتی که به‌شدت به تصمیم‌گیری انسانی و درک مقررات وابسته است، بر اهمیت انطباق با سیستم‌های کنترل داخلی تأکید

¹ Sakava loang

می‌کند. بنابراین، منطقی است که فرض کنیم که بخش شرکت‌ها متعهد به استفاده از سیستم‌های کنترل داخلی و اجزای آن است. با این وجود، برای اثبات اعتبار این فرضیه، آزمون تجربی ضروری است. فرضیه اول: محیط کنترل داخلی بر پایداری عملکرد مالی تأثیر دارد.

مبانی نظری فرضیه دوم

بر اساس تئوری نمایندگی، تضاد منافع ممکن است بین اصول یک شرکت (به‌عنوان مثال، سهامداران) و نمایندگان آن (به‌عنوان مثال، مدیران) ایجاد شود. برای تطبیق این منافع متضاد و پیشبرد اهداف سازمان، می‌توان کنترل‌های داخلی ایجاد کرد. محیط کنترل "شرایط یک سازمان را تعیین می‌کند و بر آگاهی کنترلی افراد آن تأثیر می‌گذارد" (COSO، ۱۹۹۲). این به‌عنوان مبانی برای سایر عناصر کنترل داخلی عمل می‌کند که نظم و سازمان‌دهی را ارائه می‌دهد. این بعد، جنبه‌های مختلفی را در بر می‌گیرد، مانند چگونگی تفویض اختیار و مسئولیت توسط مدیریت، سبک عملیاتی و فلسفه مدیریت، ارزش‌های اخلاقی و صداقت کارکنان، و سیاست‌های منابع انسانی موجود. به‌طور کلی، سیستم‌های کنترل داخلی منعطف و مؤثر به‌شدت بر رضایت کارکنان در بخش‌های شرکت‌ها مانند شیوه‌های کلاهبرداری و رفتارهای غیراخلاقی و توانایی کشف انواع شیوه‌هایی که برای واحدها خطر ایجاد می‌کنند، تأثیر می‌گذارد. فرضیه دوم: ارزیابی ریسک بر پایداری عملکرد مالی تأثیر دارد.

مبانی نظری فرضیه سوم

برای کاهش ریسک‌ها در شرکت‌ها و اطمینان از اثربخشی سایر اجزای سیستم‌های کنترل داخلی (ICS)، مجموعه‌ای از سیاست‌ها و رویه‌ها به نام فعالیت‌های کنترلی اجرا می‌شوند. فعالیت‌های کنترلی برای اطمینان از اجرای شیوه‌نامه‌های مدیریت و اقدامات لازم برای رسیدگی به خطراتی که ممکن است مانع دستیابی به اهداف شرکت شوند، انجام می‌شود. "فعالیت‌های کنترلی در سراسر سازمان، در تمام سطوح و در همه عملکردها رخ می‌دهد" (COSO، ۲۰۰۲). آن‌ها شامل اقدامات مختلفی مانند پردازش اطلاعات (تصویب، مجوز، تأیید)، بررسی عملکرد (تطبیق، ارزیابی عملکرد عملیاتی)، کنترل‌های فیزیکی (امنیت دارایی)، و تفکیک وظایف (COSO، ۲۰۰۲؛ ISA، ۲۰۰۴) می‌شوند. بر اساس تئوری نمایندگی، مدیران ممکن است انگیزه منفعت شخصی داشته باشند و ممکن است در اعمال غیراخلاقی مانند کلاهبرداری یا اختلاس شرکت کنند. فعالیت‌های کنترلی با ایجاد سیستمی از کنترل‌ها و تعادل‌ها و حصول اطمینان از رعایت کنترل‌های داخلی، نقش مهمی در جلوگیری از چنین رفتاری ایفا می‌کنند. بنابراین، بررسی ارتباط بین فعالیت‌های کنترلی و پایداری عملکرد مالی شرکت‌ها می‌تواند بینش‌های ارزشمندی در مورد اثربخشی کنترل‌های داخلی در همسویی منافع سهامداران و مدیران و ارتقای موفقیت بلندمدت سازمان ارائه دهد. فرضیه سوم: فعالیت‌های کنترلی بر پایداری عملکرد مالی تأثیر دارد.

مبانی نظری فرضیه چهارم

IC جزء مهمی از سیستم‌های کنترل داخلی است که داده‌های عملیاتی، پولی و مربوط به انطباق لازم برای مدیریت و کنترل شرکت را جمع‌آوری و مبادله می‌کند. برای دستیابی به اهداف کنترل داخلی و ساختاری، اطلاعات به دست آمده بایستی مناسب، قابل اعتماد، کامل و به موقع باشد و ارتباطات بایستی هم در داخل و هم در خارج صورت گیرد (COSO، ۲۰۱۳). مطالعات همچنین تأثیر مثبت IC بر عدم تقارن اطلاعات داخلی، کاهش عدم تقارن اطلاعات داخلی و بهبود کیفیت گزارشگری مالی را نشان داده‌اند. علاوه بر این، IC یک جزء حیاتی از کنترل‌های داخلی است که می‌تواند به

همسویی منافع سهامداران و مدیران کمک کند. ارتباط مؤثر اطلاعات مالی می‌تواند به تأیید این موضوع کمک کند که همه گروه‌ها از عملکرد سازمان مطلع هستند و احتمال رفتار فرصت طلبانه مدیران را کاهش می‌دهد. بنابراین، بررسی تأثیر اطلاعات و ارتباطات بر پایداری عملکرد مالی شرکت‌ها می‌تواند بینشی در مورد اثربخشی سیستم‌های کنترل داخلی در ارتقای همسویی منافع بین سهامداران و مدیران و ارتقای موفقیت بلندمدت سازمانی در زمینه تئوری نمایندگی ارائه دهد.

فرضیه چهارم: اطلاعات و ارتباطات بر پایداری عملکرد مالی تأثیر دارد.

مبانی نظری فرضیه پنجم

آخرین مؤلفه کنترل داخلی، پایش است که تضمین می‌کند که کنترل‌ها از طریق فعالیت‌های در حال انجام یا ارزیابی‌های جداگانه، طبق برنامه عمل می‌کنند. علاوه بر این، مشخص شده است که سرمایه‌گذاری یک شرکت می‌تواند با پایش باکیفیت بالا که کیفیت حسابداری شرکت را نیز افزایش می‌دهد، تقویت شود. در زمینه تئوری نمایندگی، نظارت یک جنبه حیاتی از کنترل‌های داخلی است که شامل ارزیابی و تجزیه و تحلیل مستمر عملکرد سازمانی برای اطمینان از همسویی آن با اهداف و مقاصد تعیین شده است. در واقع این نظارت، پاسخگویی را فراهم می‌کند و احتمال رفتار فرصت طلبانه مدیران را کاهش می‌دهد و موفقیت سازمانی را ارتقا می‌دهد. بنابراین ارزیابی تأثیر نظارت بر پایداری مالی می‌تواند کارایی سیستم‌های کنترل داخلی را در رسیدگی به تضاد منافع بین سهامداران و مدیران و ارتقای همسویی منافع آن‌ها نشان دهد.

فرضیه پنجم: نظارت داخلی بر پایداری عملکرد مالی تأثیر دارد.

نمونه آماری و روش نمونه‌گیری

در این مطالعه طبق روش غربالگری با اعمال معیارهای زیر، جامعه آماری غربال و شرکت‌ها انتخاب شده‌اند:

- ✓ از سال ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۱ در بورس حضور مستمر داشته باشد.
  - ✓ به منظور حذف اثرات فصلی، پایان سال مالی ۲۹ اسفند باشد.
  - ✓ به منظور افزایش قابلیت مقایسه، در طول سال‌های مورد بررسی تغییر سال مالی نداده باشد.
  - ✓ جزء شرکت‌های واسطه‌گری مالی نباشد.
- با توجه به این معیارها تعداد ۱۵۳ شرکت به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند که در جدول (۱) روند غربالگری شرکت‌ها بر اساس معیارهای ذکر شده و رسیدن به تعداد نمونه آماری مشخص شده است.

جدول (۱): شرکت‌های حائز شرایط و انتخاب شده به عنوان نمونه آماری

تعداد	شرح معیارها و محدودیت‌ها
۳۸۰	کل شرکت‌های پذیرفته شده در بورس در پایان سال مالی ۱۴۰۱ (جامعه هدف)
	کسر می‌شود:
(۶۲)	شرط اول: شرکت‌هایی که به طور کامل در دوره مورد بررسی در بورس حضور نداشتند.
(۴۵)	شرط دوم: شرکت‌هایی که سال مالی آن‌ها ۲۹ اسفند نبوده است.
(۱۰)	شرط سوم: شرکت‌هایی که طی سال‌های مورد بررسی تغییر سال مالی داده‌اند.
(۱۱۰)	شرط چهارم: شرکت‌هایی که در گروه شرکت‌های واسطه‌گری قرار دارند.
	شرکت‌های حائز شرایط انتخاب (نمونه آماری)
	۱۵۳ شرکت

در بخش دوم که برای متغیر مستقل از پرسشنامه استفاده کردیم جامعه آماری به شکل زیر می باشد:
جامعه آماری در این قسمت شامل حسابرسان داخلی در سال ۱۴۰۲ می باشد.
روش نمونه گیری احتمالی و تصادفی ساده مورد استفاده قرار می گیرد و حجم نمونه با توجه به جامعه محدود و محاسبات نمونه کوکران ۲۱۰ نفر مشخص شد.
از آنجائیکه جامعه آماری این تحقیق محدود است، بنابراین از فرمول کوکران در تعیین حجم نمونه استفاده می شود.

$$n \cong \frac{Z_{10}^2 P q}{r_1^2}, (r_1 \cong 0.05)$$

حداکثر واریانس = ۰/۲۵
سطح اطمینان = ۰/۹۵

$$n \propto (0.25 \div 1.96^2) / (0.05)^2$$

مدل آماری پژوهش

مدل رگرسیونی به صورت ذیل ارائه شده است:

$$ROA_{it} = \alpha_0 + \beta_1 ICS_{it} + \beta_2 GROWTH_{it} + \beta_3 SIZE_{it} + \beta_4 LEV_{it} + \beta_5 BMV_{it} + \varepsilon_{it}$$

(حامد روبا، ۲۰۲۳).

تعریف عملیاتی متغیرها

متغیر وابسته: پایداری عملکرد مالی

بازده دارایی‌ها (ROA): برای ارزیابی کارایی شرکت در استفاده از دارایی‌های خود برای تولید سود خالص استفاده می شود. نسبت بالا به مدیریت بهتر کارایی شرکت‌ها اشاره دارد. این نسبت با رابطه زیر محاسبه می شود:
ROA = سود خالص / میانگین کل دارایی

متغیر مستقل: ICS

این متغیر بر اساس سوالات پرسشنامه سنجش شده است.

جدول (۲): ابعاد سوالات پرسشنامه

منبع	شماره گویه‌ها	تعداد گویه‌ها	ابعاد پرسشنامه
ابدو و همکاران (۲۰۲۲)، آل تامی (۲۰۰۷)، چان و همکاران (۲۰۱۴)	۱-۵	۵	محیط کنترل داخلی
	۶-۱۰	۵	ارزیابی ریسک
	۱۱-۱۵	۵	فعالیت‌های کنترلی
	۱۶-۲۰	۵	اطلاعات و ارتباطات
	۲۱-۲۵	۵	نظارت داخلی

برای پرسشنامه متغیر کنترل داخلی از مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت با یک = کاملاً مخالف و پنج = کاملاً موافق استفاده شده است. با توجه به اینکه میانگین مقادیر در طیف لیکرت ۳ در نظر گرفته می شود، در این تحقیق ما اعداد بالاتر از ۳ را کنترل داخلی بالا در نظر می گیریم و به آن عدد ۱ و اعداد کمتر از ۳ را کنترل داخلی ضعیف در نظر می گیریم و به آن عدد صفر می دهیم.

متغیرهای کنترلی

نام متغیر	نماد	نوع متغیر	تعریف
اندازه شرکت	SIZE	کنترلی	لگاریتم دارایی‌ها (خونگ و همکاران، ۲۰۲۲)
اهرم مالی	LEV	کنترلی	حاصل تقسیم (بدهی بر دارایی) (خونگ و همکاران، ۲۰۲۲)
ارزش دفتری به ارزش بازاری	BMV	کنترلی	نسبت ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام به ارزش بازاری حقوق صاحبان سهام (خونگ و همکاران، ۲۰۲۲)
رشد شرکت	GROWTH	کنترلی	فروش سال جاری منهای فروش سال قبل تقسیم بر فروش سال قبل (خونگ و همکاران، ۲۰۲۲)

آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

نتایج آماره‌های توصیفی متغیرهای پژوهش در جدول (۳) ارائه شده‌اند. در این جدول، توصیف وضعیت متغیرهای مشاهده شده بر حسب میانگین، میانه، انحراف معیار، چولگی و کشیدگی صورت گرفته‌اند. تعداد مشاهده‌های مورد بررسی پژوهش مشتمل بر ۱۸۳۶ مشاهده شرکت-سال است که ترکیبی از داده‌های ۱۵۳ شرکت طی دوره ۱۲ ساله است.

جدول (۳): نتایج آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

شرح	پایداری عملکرد مالی	ارزش دفتری به ارزش بازار	رشد شرکت	اهرم مالی	اندازه شرکت
میانگین	۰/۰۸۴	۰/۳۶۵	۳/۱۱۴	۰/۵۹۶	۱۴/۵۵۰
میانه	۰/۰۷۰	۰/۳۳۹	۳/۰۹۵	۰/۵۸۵	۱۴/۳۴۵
کمینه	-۰/۲۸۲	۰/۶۰۱	۲/۹۳۶	۰/۱۴۹	۱۱/۵۱۶
بیشینه	۰/۴۲۷	۰/۵۹۲	۱۷/۵۰۳	۰/۹۲۱	۲۱/۹۵۱
انحراف معیار	۰/۱۶۶	۰/۶۳۴	۰/۱۴۸	۰/۳۰۶	۱/۶۲۴
چولگی	-۰/۱۹۵	-۵/۶۴۷	-۰/۱۵۳	۳/۸۶۶	۰/۸۰۲
کشیدگی	۶/۵۵۲	۷۷/۱۵	۹/۲۸	۳۵/۳۰	۴/۳۱۴
تعداد مشاهدات	۱۸۳۶	۱۸۳۶	۱۸۳۶	۱۸۳۶	۱۸۳۶

نتایج نشان داده‌اند نسبت ارزش دفتری به ارزش بازاری از طریق نسبت ارزش دفتری به ارزش بازار حقوق صاحبان سهام اندازه‌گیری شده است که خود معیار رشد است. ارزش دفتری سهام شرکت‌های مورد بررسی طی دوره زمانی پژوهش به طور میانگین حدود ۰/۳۶۵ برابر ارزش بازاری مبالغ سرمایه‌گذاری شده توسط حقوق صاحبان سهام است. مثبت و کوچک‌تر از یک شدن این نسبت بیانگر بیشتر بودن ارزش بازار نسبت به ارزش دفتری است و دیدگاه بازار در قبال سرمایه‌گذاری‌های انجام شده توسط سهامداران در شرکت‌های مورد بررسی را نشان می‌دهد. اندازه از طریق لگاریتم طبیعی ارزش دفتری کل دارایی‌ها اندازه‌گیری شده است. اندازه شرکت‌های مورد بررسی طی دوره زمانی پژوهش به طور میانگین حدود ۱۴/۵۵۰ واحد لگاریتم طبیعی است. مقادیر بزرگ‌تر حاکی از بیشتر بودن کل دارایی‌ها است که معیاری از بزرگی شرکت محسوب می‌شود و مقادیر کمتر بیانگر کوچک بودن نسبی اندازه شرکت است. اهرم مالی از طریق نسبت ارزش دفتری کل بدهی‌ها به ارزش دفتری کل دارایی‌ها اندازه‌گیری شده است. نتایج نشان داده‌اند بدهی‌های شرکت‌های مورد بررسی طی دوره زمانی پژوهش به طور میانگین حدود ۰/۶۰۶ درصد دارایی‌ها است. به این ترتیب، سهم بیشتری از تأمین مالی شرکت‌ها از طریق بدهی‌ها صورت گرفته و بخش کمتری از تأمین مالی شرکت از طریق حقوق صاحبان سهام شکل گرفته است. بازده دارایی‌ها از طریق نسبت سود عملیاتی به ارزش دفتری کل دارایی‌ها اندازه‌گیری شده

است. نتایج نشان داده‌اند سود عملیاتی شرکت‌های مورد بررسی طی دوره زمانی پژوهش به طور میانگین حدود ۰/۰۸۴ برابر ارزش دفتری کل دارایی‌ها است.

اندازه و اهرم مالی به خاطر مثبت شدن علامت چولگی، چوله به راست می‌باشند و مشاهده‌های دور افتاده از شاخص‌های مرکزی آن‌ها در دامنه راست مقیاس اندازه‌گیری واقع شده‌اند در حالی که رشد شرکت چوله به چپ هستند. تمام متغیرهای ذکر شده دارای ارتفاعی بلندتر از منحنی توزیع نرمال هستند و کشیدگی مثبت دارند. نتایج آماره جارک-برا و احتمال آن‌ها که کمتر از سطح خطای ۵ درصد هستند، بیانگر نرمال نبودن توزیع متغیرهای کنترلی پژوهش است. با توجه به جدول شماره (۴) آمار توصیفی کلیه مولفه‌های سیستم‌های کنترل داخلی از نظر شاخص‌های آماری به شرح جدول زیر می‌باشد.

جدول (۴): آمار توصیفی مولفه‌های سیستم‌های کنترل داخلی

انحراف معیار	میانگین		بیشترین	کمترین	مشاهده	نشان اختصاری	متغیر
	انحراف خطا	آماره					
۱/۰۲۶	۰/۰۵۳	۳/۳۳۵	۵/۰۰	۱/۰۰	۲۱۰	SC	محیط کنترل داخلی
۰/۹۲۶	۰/۰۴۸	۳/۴۳۲	۵/۰۰	۱/۰۰	۲۱۰	EUC	ارزیابی ریسک
۱/۰۱۲	۰/۰۵۲	۳/۴۲۷	۵/۰۰	۱/۰۰	۲۱۰	GL	فعالیت‌های کنترلی
۱/۰۱۰	۰/۰۵۲	۳/۳۳۳	۵/۰۰	۱/۰۰	۲۱۰	DS	اطلاعات و ارتباطات
۰/۹۳۲	۰/۰۴۸	۳/۱۲۹	۵/۰۰	۱/۰۰	۲۱۰	CLS	نظارت داخلی

آمار توصیفی متغیرهای جمعیت شناختی تحقیق

به منظور شناخت بهتر جامعه‌ای که در پژوهش مورد مطالعه قرار گرفته است، قبل از تجزیه و تحلیل داده‌های آماری لازم است این داده‌ها توصیف شوند. همچنین توصیف آماری داده‌ها، گامی در جهت تشخیص الگوی حاکم بر آنان و پایه‌ای برای تبیین روابط متغیرهایی است که در پژوهش به کار می‌روند.

جنسیت

جدول (۵): فراوانی گروه‌های جنسیت

جنسیت	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی تجمعی
زن	۷۶	۳۶٪	۳۶٪
مرد	۱۳۴	۶۴٪	۱۰۰٪
جمع کل	۲۱۰	۱۰۰٪	

همانطور که در جدول شماره (۵) مشاهده می‌شود، ۳۶ درصد پاسخ‌دهندگان زن و ۶۴ درصد مرد هستند.

سن

جدول (۶): فراوانی گروه‌های سن

سن	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی تجمعی
کمتر از ۳۰ سال	۸۳	۴۰٪	۴۰٪
بین ۳۰ تا ۴۰ سال	۹۴	۴۵٪	۸۴٪
بالاتر از ۴۰ سال	۳۳	۱۶٪	۱۰۰٪

	۱۰۰٪	۲۱۰	جمع کل
--	------	-----	--------

همانطور که در جدول شماره (۶) مشاهده می‌شود از میان پاسخ‌دهندگان به پرسشنامه از لحاظ سن، ۴۰ درصد کمتر از ۳۰ سال، ۴۵ درصد بین ۳۰ تا ۴۰ سال و ۱۶ درصد بالاتر از ۴۰ سال بوده‌اند.

مدرک تحصیلی

جدول (۷): فراوانی گروه های تحصیلی

مدرک تحصیلی	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی تجمعی
کاردانی	۳۹	۱۹٪	۱۹٪
کارشناسی	۷۳	۳۵٪	۵۳٪
کارشناسی ارشد	۶۳	۳۰٪	۸۳٪
دکتری	۳۵	۱۷٪	۱۰۰٪
جمع	۲۱۰	۱۰۰٪	

همانطور که در جدول شماره (۷) مشاهده می‌شود از میان پاسخ‌دهندگان به پرسشنامه از لحاظ مدرک تحصیلی، ۱۹ درصد فوق دیپلم، ۳۵ درصد لیسانس و ۳۰ درصد فوق لیسانس و ۳۵ درصد دکتری بوده‌اند.

سابقه خدمت

جدول (۸): فراوانی گروه‌های سابقه کار

سن	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی تجمعی
کمتر از ۵ سال	۲۶	۱۲٪	۱۲٪
بین ۵ تا ۱۰ سال	۶۵	۳۱٪	۴۳٪
بین ۱۰ تا ۲۰ سال	۷۴	۳۵٪	۷۸٪
بیش از ۲۰ سال	۴۵	۲۲٪	۱۰۰٪
جمع کل	۲۱۰	۱۰۰٪	

همان‌طور که در جدول شماره (۸) مشاهده می‌شود، از میان پاسخ‌دهندگان به پرسشنامه از لحاظ سابقه کاری، ۱۲ درصد کمتر از ۵ سال، ۳۱ درصد بین ۵ تا ۱۰ سال و ۳۵ درصد بین ۱۰ تا ۲۰ سال و ۲۲ درصد بیش از ۲۰ سال سابقه کاری داشته‌اند.

پست سازمانی

جدول (۹): فراوانی گروه های پست سازمانی

پست سازمانی	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی تجمعی
کارشناس حسابرِس داخلی	۶۸	۴۲٪	۴۲٪
کارشناس ارشد حسابرِس داخلی	۹۳	۴۳٪	۸۵٪
رئیس حسابرِس داخلی	۲۱	۱۰٪	۹۵٪
مدیر حسابرِس داخلی	۱۰	۵٪	۱۰۰٪
جمع	۲۱۰	۱۰۰٪	

همان‌طور که مشاهده می‌شود در جدول شماره (۹) میزان پاسخ‌دهندگان به پرسشنامه از لحاظ پست سازمانی، مطرح شده است.

بررسی مدل نظری تحقیق

برای آزمون صحت مدل نظری تحقیق و محاسبه ضرایب تأثیر از روش مدلیابی معادلات ساختاری بوسیله نرم افزار SMART PLS استفاده شده است. مدلیابی معادلات ساختاری یک تکنیک تحلیل چند متغیری بسیار کلی و نیرومند از خانواده رگرسیون چند متغیری و به بیان دقیق تر بسط "مدل خطی کلی"^۱ است که به پژوهشگر امکان می دهد مجموعه ای از معادلات رگرسیون را به گونه ای همزمان مورد آزمون قرار دهد. مدلیابی معادله ساختاری یک رویکرد جامع برای آزمون فرضیه هایی درباره روابط متغیرهای مشاهده شده و پنهان است. در میان تمامی شیوه های تحلیل چند متغیره تنها روش معادلات ساختاری است که همزمان هم از تحلیل رگرسیون چندگانه و هم از تحلیل عاملی استفاده می کند (هیر و همکاران^۲، ۲۰۰۶).

آنچه باعث می شود روش معادلات ساختاری روشی قدرتمند و مورد استفاده در میان محققان باشد، این است که علاوه بر ظاهر گرافیکی آن، که تفسیر را آسان می کند (کومار و همکاران^۳، ۲۰۰۸)، این روش می تواند مجموعه ای از روابط میان متغیرها را بصورت همزمان محاسبه کند. همانطور که هیر^۴ معتقد است "هیچ کدام از روش های پیشین نمی توانستند همزمان هم مدل اندازه گیری را بررسی کنند و هم روابط علی مدل را محاسبه کنند" (کومار و همکاران، ۲۰۰۸). بطور کلی روش معادلات ساختاری از طریق مجموعه ای از معادلات شبیه به رگرسیون چندگانه ساختار روابط درونی متغیرها را آشکار می کند. لذا برای پاسخ به پرسش اصلی این تحقیق، از روش معادلات ساختاری با استفاده از نرم افزار SMART PLS استفاده شده است.

تحلیل عاملی

در انجام تحلیل عاملی، ابتدا باید از این مسأله اطمینان حاصل شود که آیا می توان داده های موجود را برای تحلیل مورد استفاده قرار داد یا نه؟ بنابراین در ابتدا به بررسی مناسب بودن داده ها برای تحلیل عاملی می پردازیم. روش های مختلفی برای این کار وجود دارد که از جمله آنها می توان به محاسبه شاخص کایزر - مایر- اولکین (KMO)^۵، اشاره کرد که مقدار آن همواره بین ۰ تا ۱ در نوسان است. در صورتی که مقدار KMO کمتر از ۰/۵ باشد، داده ها برای تحلیل عاملی مناسب نخواهند بود و اگر مقدار آن بین ۰/۵ تا ۰/۶۹ باشد، می توان با احتیاط بیشتر به تحلیل عاملی پرداخت، ولی در صورتی که مقدار آن بزرگتر از ۰/۷ باشد، همبستگی های موجود در بین داده ها برای تحلیل عاملی مناسب خواهند بود. از سوی دیگر برای اطمینان از مناسب بودن داده ها مبنی بر اینکه ماتریس همبستگی هایی که پایه تحلیل قرار می گیرد، در جامعه برابر با صفر نیست، از آزمون بارتلت استفاده شده است. به عبارت دیگر با استفاده از آزمون بارتلت می توان از کفایت نمونه گیری اطمینان حاصل کرد. نتایج حاصل که در جدول شماره (۱۰) نشان داده شده است، نشانگر مناسب بودن همبستگی های موجود بین داده ها برای تحلیل عاملی و کفایت نمونه گیری است، از این رو می توان به تحلیل عاملی اقدام کرد.

جدول (۱۰): آزمون KMO و بارتلت

نام آزمون آماری	شاخص آزمون	مقدار	توضیحات
آزمون کایزر مایر اولکین	KMO	۰/۸۳۴	کفایت نمونه گیری در حد بسیار خوب

¹ General Linear Model

² Hair et al.

³ Kumar et al.

⁴ Hair

⁵ Kaiser-Mayer-Olkin

است			
رابطه معنادار است	۱۴۶۴۳/۵۳۳	x2 (آماره کای دو)	آزمون بارتلت
	۷۸۰	df (درجه آزادی)	
	۰/۰۰۰۰	P-value (سطح معنی داری)	

با توجه به عدد KMO (بزرگتر از ۰/۷) و عدد معنی داری آزمون بارتلت ($\text{sig} < ۰/۰۵$) می توان گفت که داده ها برای اجرای تحلیل عاملی مناسب است و از شرایط مورد نیاز برخوردار است.

آزمون پایایی متغیرهای پژوهش

نتایج آزمون پایایی متغیرهای پژوهش در جدول (۱۱) ارائه شده اند که به منظور ارزیابی برقراری شرط پایایی و عدم وجود ریشه کاذب در متغیرها از آزمون ریشه واحد لوین، لین و چو استفاده شده است. فرض های صفر و یک آزمون به شرح زیر هستند:

فرض صفر: متغیرها در سطح پایا نیستند.

فرض یک: متغیرها در سطح پایا هستند.

طبق مقادیر آماره تی آزمون که بیشتر از مقدار بحرانی است و احتمال آماره آن ها که کمتر از سطح خطای ۵ درصد هستند، فرض صفر آزمون رد شده و متغیرهای پژوهش در سطح پایا بوده اند. نتایج نشان داد میانگین و واریانس متغیرها در طول زمان و کوواریانس بین سال های مختلف ثابت بوده اند و وجود متغیرها در مدل باعث به وجود آمدن رگرسیون کاذب نمی شود.

جدول (۱۱): نتایج آزمون پایایی متغیرهای پژوهش

شرح	پایداری عملکرد مالی	سیستم های کنترل داخلی	رشد شرکت	اهرم مالی	ارزش دفتری به ارزش بازاری	اندازه شرکت
آماره آزمون	-۹/۹۷۵۱۴	-۷/۶۰۸۶۸	-۱۳/۸۷۶۸	-۱۲/۹۰۳۳۴	-۲۹/۸۲۷۹	-۳/۴۶۵۲۱
احتمال آماره	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۳

آزمون فرضیه پژوهش

جهت ارزیابی موضوع پژوهش یک فرضیه طراحی شده و یک مدل رگرسیون برای بررسی موضوع مورد استفاده قرار گرفته است. آزمون فرضیه پژوهش طبق نتایج مدل های رگرسیون چند متغیره به شکل مشاهده های شرکت-سال انجام شده اند. در بخش های بعدی فصل، جزئیات مربوط به آزمون هر یک از فرضیه های پژوهش و همچنین نحوه تأثیر متغیرهای کنترلی ارائه شده اند. در مورد مدل رگرسیون پژوهش، ابتدا الگوی مناسب برازش مدل ها تشخیص داده شده و سپس مدل ها آزمون شده اند. برای بررسی نتایج برازش مدل رگرسیون پژوهش مواردی مانند معنی داری کلی مدل، معنی داری ضرایب متغیرهای مدل، عدم خودهمبستگی بین باقیمانده ها و ضریب تعیین مدل مورد بررسی قرار گرفته اند و در نهایت نسبت به هر یک از فرضیه های پژوهش اظهار نظر شده است.

با بهره گیری از مدل رگرسیونی زیر، تأثیر سیستم های کنترل داخلی بر پایداری عملکرد مالی در فرضیه پژوهش مورد بررسی قرار گرفته است:

$$ROA_{it} = \alpha_0 + \beta_1 ICS_{it} + \beta_2 GROWTH_{it} + \beta_3 SIZE_{it} + \beta_4 LEV_{it} + \beta_5 BMV_{it} + \varepsilon_{it}$$

برای بررسی فرضیه، نیاز به انجام آزمون‌هایی جهت حصول اطمینان از برازش مدل است. این آزمون‌ها به بررسی ترکیب‌پذیری و همچنین در صورت تأیید آن به بررسی اثرپذیری پرداخته‌اند. نتایج آزمون انتخاب روش رگرسیون مورد استفاده در مدل پژوهش در جدول (۱۲) ارائه شده‌اند. طبق نتایج آزمون چاو بر اساس آماره اف لیمر مدل (۲/۱۳۱) که بیشتر از مقدار بحرانی و احتمال آن (۰/۰۰۰۰) که کمتر از سطح خطای ۵ درصد است، فرضیه صفر مبنی بر همگنی مقاطع و عرض از مبدأهای یکسان رد می‌شود و لذا اثرات گروه پذیرفته شده و باید عرض از مبدأهای مختلفی در برآورد لحاظ شود؛ در نتیجه استفاده از روش داده‌های ترکیبی بر روش داده‌های تلفیقی ارجح دانسته شده است. طبق نتایج آزمون هاسمن بر اساس آماره کای دو مدل (۴/۰۲۱) که کمتر از مقدار بحرانی و احتمال آن (۰/۶۷۳۸) که بیشتر از سطح خطای ۵ درصد است، فرضیه صفر مبنی بر عدم وجود ارتباط بین جزء اخلال مربوط به عرض از مبدأ و متغیرهای توضیحی تأیید می‌شود و لذا بین جزء اخلال مورد نظر و متغیرهای توضیحی مشکل تورش وجود ندارد؛ در نتیجه استفاده از روش اثرات تصادفی بر روش اثرات ثابت ارجح دانسته شده است.

جدول (۱۲): آزمون انتخاب الگوی رگرسیون مدل فرضیه پژوهش

آزمون	آماره	مقدار	درجه آزادی	احتمال	نتیجه
ترکیب‌پذیری چاو	اف لیمر	۲/۱۳۱۵۲۱	۱۳۹/۱۴	۰/۰۰۰۰	داده‌های ترکیبی
اثرپذیری هاسمن	کای دو	۴/۰۲۱۰۲۲	۶	۰/۶۷۳۸	اثرات تصادفی

آزمون فرضیه پژوهش

فرض صفر: سیستم‌های کنترل داخلی بر پایداری عملکرد مالی تأثیر ندارد.
فرض یک: سیستم‌های کنترل داخلی بر پایداری عملکرد مالی تأثیر دارد.
نتایج نهایی آزمون مدل پژوهش با استفاده از مدل داده‌های ترکیبی با اثرات تصادفی و روش حداقل مربعات تعمیم یافته جهت رفع ناهمسانی واریانس باقیمانده‌ها در تخمین مدل رگرسیون، در جدول (۱۳) ارائه شده‌اند. با توجه به این که آماره فیشر مدل (۲۱۵/۳۱۳) بیشتر از مقدار بحرانی و احتمال آن (۰/۰۰۰۰) کمتر از سطح خطای ۵ درصد است، مدل مورد بررسی به طور کلی از نظر وجود روابط خطی، معنی‌دار است؛ به این معنی که انتظار می‌رود بین متغیر وابسته و حداقل یکی از متغیرهای توضیحی مدل رابطه معنی‌داری برقرار باشد. آماره دوربین-واتسون مدل (۱/۶۷۶) در محدوده نزدیک به مقدار ۲ قرار دارد، به این معنی که بین باقیمانده‌های مدل مشکل خود همبستگی وجود ندارد و شرط استقلال باقیمانده‌ها برقرار است. به این ترتیب می‌توان به روابط بدست آمده استناد نمود و توان توضیحی مدل از تفسیر درستی برخوردار است. ضریب تعیین (۰/۴۵۷۳) و ضریب تعیین تعدیل شده مدل (۰/۴۵۵۱) نشان داده‌اند متغیرهای توضیحی مستقل و کنترلی نقش مؤثری در توضیح تغییرات متغیر وابسته مدل داشته‌اند. پس از حصول اطمینان نسبت به برقراری شرایط مناسب مدل آزمون شده، بررسی فرضیه پژوهش امکان‌پذیر است. فرضیه‌های صفر و یک به شرح زیر بیان شده‌اند:

✓ فرض صفر: سیستم‌های کنترل داخلی بر پایداری عملکرد مالی تأثیر ندارد.

✓ فرض یک: سیستم‌های کنترل داخلی بر پایداری عملکرد مالی تأثیر دارد.

با توجه به این که به صورت قدر مطلق آماره تی سیستم‌های کنترل داخلی (۷/۱۰۰) بیشتر از مقدار بحرانی ۱/۹۶ و همچنین احتمال آماره تی آن (۰/۰۰۰۰) کمتر از سطح خطای ۵ درصد است، فرض صفر رد شده و در نقطه مقابل فرض یک تأیید شده است. به این ترتیب، سیستم‌های کنترل داخلی بر پایداری عملکرد مالی تأثیر دارد و طبق این نتیجه، فرضیه پژوهش تأیید شده است. از آنجایی که ضریب تأثیر این متغیر (۰/۳۹۵۳) مثبت است، می‌توان استدلال کرد که با افزایش سیستم‌های کنترل داخلی، پایداری عملکرد مالی بهبود می‌یابد.

با توجه به این که به صورت قدر مطلق آماره تی رشد شرکت (۱۲/۸۳۵۷۷) بیشتر از مقدار بحرانی ۱/۹۶ و همچنین احتمال آماره تی آن (۰/۰۰۰۰) کمتر از سطح خطای ۵ درصد است، فرض صفر رد شده و در نقطه مقابل فرض یک تأیید شده است. به این ترتیب، رشد شرکت بر پایداری عملکرد مالی تأثیر دارد و طبق این نتیجه، فرضیه پژوهش تأیید شده است. از آنجایی که ضریب تأثیر این متغیر (۰/۲۵۳۸۲۷) مثبت است، می‌توان استدلال کرد که با افزایش رشد شرکت، پایداری عملکرد مالی بهبود می‌یابد.

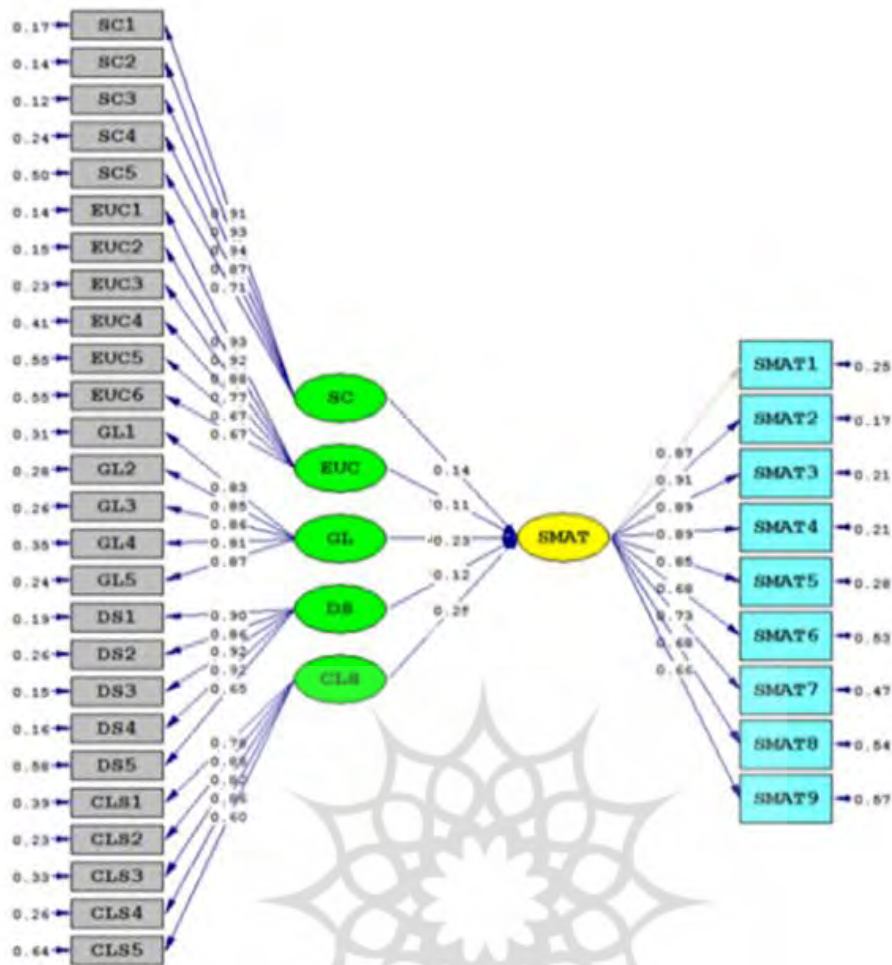
با توجه به این که به صورت قدر مطلق آماره تی اهرم مالی (۲۸/۸۵۱۸۳-) کمتر از مقدار بحرانی ۱/۹۶- و همچنین احتمال آماره تی آن (۰/۰۰۰۰) کمتر از سطح خطای ۵ درصد است، فرض صفر رد شده و در نقطه مقابل فرض یک تأیید شده است. به این ترتیب، اهرم مالی بر پایداری عملکرد مالی تأثیر دارد و طبق این نتیجه، فرضیه پژوهش تأیید شده است. از آنجایی که ضریب تأثیر این متغیر (۰/۳۴۴۷۴۷-) منفی است، می‌توان استدلال کرد که با افزایش اهرم مالی، پایداری عملکرد مالی کاهش می‌یابد.

با توجه به این که به صورت قدر مطلق آماره تی ارزش دفتری به ارزش بازاری (۰/۲۴۳۱۵۶) بیشتر از مقدار بحرانی ۱/۹۶ و همچنین احتمال آماره تی آن (۰/۰۰۰۰) کمتر از سطح خطای ۵ درصد است، فرض صفر رد شده و در نقطه مقابل فرض یک تأیید شده است. به این ترتیب، ارزش دفتری به ارزش بازاری بر پایداری عملکرد مالی تأثیر دارد و طبق این نتیجه، فرضیه پژوهش تأیید شده است. از آنجایی که ضریب تأثیر این متغیر (۰/۰۰۴۷۷۵) مثبت است، می‌توان استدلال کرد که با افزایش ارزش دفتری به ارزش بازاری، پایداری عملکرد مالی بهبود می‌یابد.

با توجه به این که به صورت قدر مطلق آماره تی اندازه شرکت (۶/۷۴۱۹۲۸) بیشتر از مقدار بحرانی ۱/۹۶ و همچنین احتمال آماره تی آن (۰/۰۰۰۰) کمتر از سطح خطای ۵ درصد است، فرض صفر رد شده و در نقطه مقابل فرض یک تأیید شده است. به این ترتیب، اندازه شرکت بر پایداری عملکرد مالی تأثیر دارد و طبق این نتیجه، فرضیه پژوهش تأیید شده است. از آنجایی که ضریب تأثیر این متغیر (۰/۰۱۵۱۵۲) مثبت است، می‌توان استدلال کرد که با افزایش اندازه شرکت، پایداری عملکرد مالی بهبود می‌یابد.

جدول (۱۳): آزمون مدل فرضیه پژوهش

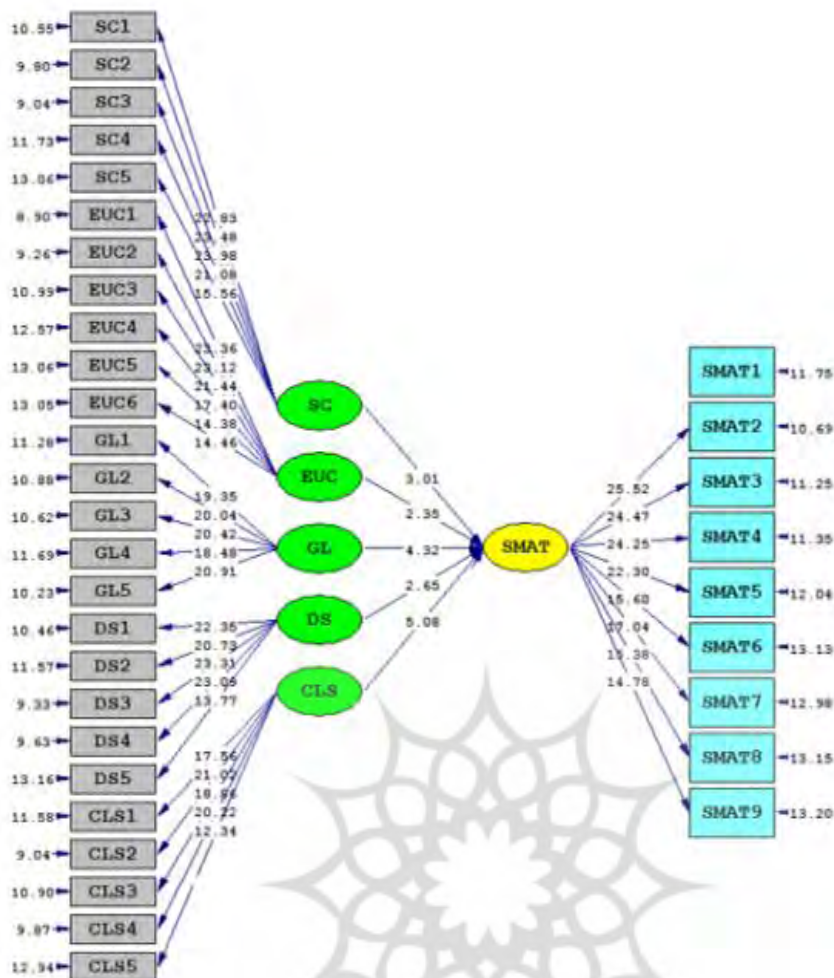
متغیرهای توضیحی	ضرایب	خطای استاندارد	آماره تی	احتمال آماره
C	۰/۰۶۲۱۲۱	۰/۰۳۵۹۷۷	۱/۷۲۶۶۹۸	۰/۰۸۴۴
ICS	۰/۳۹۵۳۱۱۶	۰/۰۵۵۶۷۱	۷/۱۰۰۹۱۵	۰/۰۰۰۰
GROWTH	۰/۲۵۳۸۲۷	۰/۰۱۹۷۷۵	۱۲/۸۳۵۷۷	۰/۰۰۰۰
LEV	-۰/۳۴۴۷۴۷	۰/۰۱۱۹۴۹	-۲۸/۸۵۱۸۳	۰/۰۰۰۰
SIZE	۰/۰۱۵۱۵۲	۰/۰۰۲۲۴۷	۶/۷۴۱۹۲۸	۰/۰۰۰۰
BMV	۰/۰۰۴۷۷۵	۰/۰۱۹۶۳۸	۰/۲۴۳۱۵۶	۰/۰۰۰۰
ضریب تعیین	۰/۴۵۷۳۲۲		آماره فیشر	۲۱۵/۳۱۳۲
ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۴۵۵۱۹۸		احتمال آماره فیشر	۰/۰۰۰۰
آماره دوربین - واتسون	۱/۶۷۶۲۷۲			

شکل (۱): مدل ساختاری تحقیق در حالت استاندارد

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

Chi-Square=1959.39, df=719, P-value=0.00000, RMSEA=0.071

شکل (۲): مدل ساختاری تحقیق در حالت معناداری

برای برآورد مدل از روش حداکثر احتمال و به منظور بررسی برازش مدل از شاخص نسبت مجذور خی دو بر درجه آزادی $\frac{x^2}{df}$ ، شاخص برازش تطبیقی (CFI)، شاخص برازندگی (GFI)، شاخص تعدیل برازندگی (AGFI)، شاخص نرم شده برازندگی (NFI)، شاخص نرم نشده برازندگی (NNFI) و خطای ریشه میانگین مجذورات تقریب (RMSEA) استفاده شد.

جدول (۱۴): نتایج حاصل از بررسی نیکویی برازش مدل ساختاری تحقیق

نتیجه	مقدار	دامنه مورد قبول	شاخص برازش
مناسب	۲/۷۳	<۳	$\frac{x^2}{df}$ (شاخص نسبت مجذور خی دو بر درجه آزادی)
مناسب	۰/۹۵	>۰/۹	CFI (شاخص برازش تطبیقی)
مناسب	۰/۹۳	>۰/۹	GFI (شاخص برازندگی)

مناسب	۰/۹۱	>۰/۹	AGFI (شاخص تعدیل برازندگی)
مناسب	۰/۹۳	>۰/۹	NFI (شاخص نرم شده برازندگی)
مناسب	۰/۹۴	>۰/۹	NNFI (شاخص نرم نشده برازندگی)
مناسب	۰/۰۷۱	<۰/۰۸	RMSEA (خطای ریشه میانگین مجذورات تقریب)

نتایج بررسی شاخص‌های نیکویی برازش مدل ساختاری پژوهش که در جدول شماره (۱۴) آمده است، نشان‌دهنده برازش مدل است، چرا که میزان کمتر از ۰,۰۸ RMSEA نشانگر برازش قابل قبول مدل ساختاری است. همچنین مقادیر CFI، GFI، AGFI، NFI، NNFI همگی بالاتر از ۰/۹ هستند.

در جدول (۱۵) ضرایب مسیر و معناداری بین متغیرهای پژوهش آمده است. همانطور که مشاهده می‌شود، ضرایب مسیر برای همه روابط در سطح ۰/۰۵ (t بزرگتر از ۱/۹۶ و t کوچکتر از -۱/۹۶) معنادار بدست آمده است.

جدول (۱۵): نتایج رابطه مستقیم و ضرایب معناداری فرضیات مدل پژوهش

مسیر	نشان	ضریب مسیر	معناداری	نتیجه
محیط کنترل داخلی ---- پایداری عملکرد مالی	SC --- SMAT	۰/۱۴	۳/۰۱	قبول
ارزیابی ریسک ---- پایداری عملکرد مالی	EUC---SMAT	۰/۱۱	۲/۳۵	قبول
فعالیت‌های کنترلی ---- پایداری عملکرد مالی	GL --- SMAT	۰/۲۳	۴/۳۲	قبول
اطلاعات و ارتباطات ---- پایداری عملکرد مالی	DS --- SMAT	۰/۱۲	۲/۶۵	قبول
نظارت داخلی ---- پایداری عملکرد مالی	CLS--- SMAT	۰/۲۵	۵/۰۸	قبول

خلاصه نتایج فرضیه‌ها

جدول (۱۶): خلاصه نتایج آزمون فرضیه‌های تحقیق

فرضیه	شرح فرضیه	مطابقت با تحقیقات پیشین	نتیجه گیری
اصلی	سیستم‌های کنترل داخلی بر پایداری عملکرد مالی تاثیر دارد.	(حامد روبا، ۲۰۲۳، وان‌هاوو، ۲۰۲۳، صدیقی و همکاران، ۱۴۰۳)	تأیید
۱	محیط کنترل داخلی بر پایداری عملکرد مالی تاثیر دارد.	(حامد روبا، ۲۰۲۳، وان‌هاوو، ۲۰۲۳، حاجی‌ها و حسین نژاد، ۱۳۹۴)	تأیید
۲	ارزیابی ریسک بر پایداری عملکرد مالی تاثیر دارد.	(حامد روبا، ۲۰۲۳، وان‌هاوو، ۲۰۲۳، صدیقی و همکاران، ۱۴۰۳)	تأیید
۳	فعالیت‌های کنترلی بر پایداری عملکرد مالی تاثیر دارد.	(حامد روبا، ۲۰۲۳، وان‌هاوو، ۲۰۲۳، رحیمی و همکاران، ۱۳۹۶)	تأیید
۴	اطلاعات و ارتباطات بر پایداری عملکرد مالی تاثیر دارد.	(حامد روبا، ۲۰۲۳، وان‌هاوو، ۲۰۲۳، صدیقی و همکاران، ۱۴۰۳)	تأیید
۵	نظارت داخلی بر پایداری عملکرد مالی تاثیر دارد.	(حامد روبا، ۲۰۲۳، وان‌هاوو، ۲۰۲۳، سمیعی و همکاران، ۱۳۹۴)	تأیید

نتیجه‌گیری و بحث

یافته‌های این پژوهش را می‌توان با پژوهش‌های صورت گرفته در جدول (۱۶) مطابقت داد. برای دستیابی به اهداف کنترل داخلی و ساختاری، اطلاعات به دست آمده بایستی مناسب، قابل اعتماد، کامل و به موقع باشد و ارتباطات بایستی هم در داخل و هم در خارج صورت گیرد (COSO، ۲۰۱۳). مطالعات همچنین تأثیر مثبت محیط

کنترل داخلی بر عدم تقارن اطلاعات داخلی، کاهش عدم تقارن اطلاعات داخلی و بهبود کیفیت گزارشگری مالی را نشان داده‌اند. علاوه بر این، محیط کنترل داخلی یک جزء حیاتی از کنترل‌های داخلی است که می‌تواند به همسویی منافع سهامداران و مدیران کمک کند. ارتباط مؤثر اطلاعات مالی می‌تواند به تأیید این موضوع کمک کند که همه گروه‌ها از عملکرد سازمان مطلع هستند و احتمال رفتار فرصت طلبانه مدیران را کاهش می‌دهد. بنابراین، بررسی تأثیر اطلاعات و ارتباطات بر ریسک مالی می‌تواند بینشی در مورد اثربخشی سیستم‌های کنترل داخلی در ارتقای همسویی منافع بین سهامداران و مدیران و ارتقای موفقیت بلندمدت سازمانی در زمینه تئوری نمایندگی ارائه دهد.

آخرین مؤلفه کنترل داخلی، پایش است که تضمین می‌کند که کنترل‌ها از طریق فعالیت‌های در حال انجام یا ارزیابی‌های جداگانه، طبق برنامه عمل می‌کنند. علاوه بر این، مشخص شده است که سرمایه‌گذاری یک شرکت می‌تواند با پایش باکیفیت بالا که کیفیت حسابداری شرکت را نیز افزایش می‌دهد، تقویت شود. در زمینه تئوری نمایندگی، نظارت یک جنبه حیاتی از کنترل‌های داخلی است که شامل ارزیابی و تجزیه و تحلیل مستمر عملکرد سازمانی برای اطمینان از همسویی آن با اهداف و مقاصد تعیین شده است. در واقع این نظارت، پاسخگویی را فراهم می‌کند و احتمال رفتار فرصت طلبانه مدیران را کاهش می‌دهد و موفقیت سازمانی را ارتقا می‌دهد. بنابراین ارزیابی تأثیر نظارت بر پایداری عملکرد مالی می‌تواند کارایی سیستم‌های کنترل داخلی را در رسیدگی به تضاد منافع بین سهامداران و مدیران و ارتقای همسویی منافع آن‌ها نشان دهد.

پیشنهادات تحقیق

پیشنهادات مبتنی بر نتایج تحقیق

بر اساس یافته‌های حاصل از نتایج فرضیه اول پیشنهاد می‌گردد که مدیران باید بهبود محیط کنترل داخلی و افزایش دانش و تخصص خود در زمینه محیط کنترل داخلی اعمال کنند. این اصل باعث کاهش ریسک مالی و افزایش پایداری عملکرد مالی خواهد شد.

بر اساس یافته‌های حاصل از نتایج فرضیه دوم پیشنهاد می‌گردد که مدیران و کارکنان باید تجربه خود را در حوزه ارزیابی ریسک گسترش دهند. این امکان را دارند که در پروژه‌های مالی مختلف شرکت کنند و تجربیات جدید کسب کنند.

بر اساس یافته‌های حاصل از نتایج فرضیه سوم پیشنهاد می‌گردد که مدیران باید توانایی ایجاد فعالیت‌های کنترلی خود را بهبود دهند. تا به افزایش پایداری عملکرد مالی منجر شود.

بر اساس یافته‌های حاصل از نتایج فرضیه چهارم پیشنهاد می‌گردد که مدیران باید تخصص خود را در حوزه‌های اطلاعات و ارتباطات تقویت کنند. این می‌تواند از طریق اخذ گواهینامه‌ها و آموزش اطلاعات و ارتباطات در زمینه‌های خاص انجام شود.

بر اساس یافته‌های حاصل از نتایج فرضیه پنجم پیشنهاد می‌گردد که مدیران باید نظارت داخلی را حفظ کرده و هرگونه تعارض منافع را مدیریت کنند.

پیشنهادات برای تحقیقات آتی

پیشنهاد می‌گردد پژوهش حاضر با رویکرد کیفی و از طریق ابزار مصاحبه نیز اجرا گردد. پیشنهاد می‌گردد در پژوهشی به بررسی نقش کیفیت گزارشگری مالی بر پایداری عملکرد مالی در پرداخته شود.

پیشنهاد می‌گردد در پژوهشی به تأثیر تحولات اقتصادی با تمرکز بر اقتصاد مقاومتی، تحریم‌ها بر پیش بینی کشف پایداری عملکرد مالی پرداخته شود.

منابع

- ✓ رضایی، زینب، تامرادی، علی، (۱۴۰۲)، تاثیر کیفیت کنترل داخلی بر رابطه بین کیفیت گزارشگری مالی و رفتار توده‌واری سرمایه‌گذاران، مطالعات اخلاق و رفتار در حسابداری و حسابرسی، دوره ۱، شماره ۴، صص ۷۹-۱۰۴.
- ✓ حاجی‌ها، زهره، محمد حسین نژاد، سهیلا، (۱۳۹۴)، عوامل تأثیر گذار بر نقاط ضعف بااهمیت کنترل داخلی، پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، شماره ۲۶، صص ۱۹۹-۱۳۷.
- ✓ صدیقی، روح‌الله، خانلرخانی، محمدمین، برزیده، فرخ، (۱۴۰۳)، ارائه مدل سنجش کیفیت ساختار کنترل‌های داخلی برای شرکت‌های بورس اوراق بهادار تهران، پژوهش‌های تجربی حسابداری، دوره ۱۴، شماره ۱، صص ۱-۳۲.
- ✓ رحیمی، حسین، سپاسی، سحر، (۱۳۹۶)، بررسی عوامل موثر بر افشای ضعف در کنترل‌های داخلی در شرکتهای پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، پایان‌نامه، دولتی - وزارت علوم، تحقیقات و فناوری - دانشگاه تربیت مدرس - دانشکده مدیریت و حسابداری، ۱۳۹۶، کارشناسی ارشد.
- ✓ عباس زاده، محمدرضا، محمدی، جمال، محمدی، کامران، (۱۳۹۰)، ضرورت وجود کنترل‌های داخلی در بخش عمومی، دو ماهنامه حسابرس، پیاپی ۵۶ (آذر و دی ۱۳۹۰).
- ✓ Hamed, R. The Role of Internal Control Systems in Ensuring Financial Performance Sustainability. Sustainability 2023, 15, ۱۰۲۰۶ <https://doi.org/10.3390/su151310206>
- ✓ Ashbaugh-Skaife, H.; Collins, D.W.; Kinney, W.R., Jr.; LaFond, R. The effect of SOX internal control deficiencies on firm risk and cost of equity. J. Account. Res. 2009, 47, 1-43. [CrossRef]
- ✓ Chen, H.; Yang, D.; Zhang, J.H.; Zhou, H. Internal controls, risk management, and cash holdings. J. Corp. Financ. 2020, 64, 101695. [CrossRef]

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی